

Sygn. akt V CSK 202/10

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 19 stycznia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

SSA Maria Szulc

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości Przedsiębiorstwa Budownictwa
Specjalistycznego S. Sp. z o.o. w K.

przeciwko S. Sp. z o.o. w K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 19 stycznia 2011 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 29 grudnia 2009 r.,

uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 1 w części uwzględniającej powództwo oraz w punkcie 4 i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Strona powodowa po ostatecznym sprecyzowaniu powództwa wносиła o zasądzenie od strony pozwanej kwoty 1 399 935,67 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu tytułem zapłaty należności za sprzedane pozwanej towary i wykonane na jej rzecz usługi, objęte sześcioma fakturami załączonymi do pozwu.

Strona pozwana wnosząc o oddalenie powództwa wskazała, że zapłaciła całą dochodzoną należność w ten sposób, że na zlecenie strony powodowej spłaciła jej zadłużenie w stosunku do osób trzecich do kwoty 1 399 935,67 zł.

Wyrokiem z dnia 16 lutego 2009 r. (wydanym po ponownym rozpoznaniu sprawy po uchyleniu przez Sąd Apelacyjny pierwszego wyroku Sądu Okręgowego uwzględniającego powództwo) Sąd Okręgowy oddalił powództwo i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy ustalił między innymi, że Przedsiębiorstwo Budownictwa Specjalistycznego „S.” sp. z o.o. w K., obecnie w upadłości (dalej nazywane „stroną powodową”) nabyło od osób trzecich materiały budowlane, w związku z czym sprzedawcy tych materiałów wystawili faktury zobowiązujące Przedsiębiorstwo do zapłaty ceny. Następnie strona powodowa odsprzedała stronie pozwanej te materiały i wystawiła za nie faktury zobowiązujące pozwaną do zapłaty. Wykonała też na rzecz pozwanej prace instalacyjne w obiekcie Carrefour w Z. oraz obiekcie Hellman w R., za co również wystawiła faktury zobowiązujące do zapłaty. Łączna należność z tytułu wystawionych w związku z powyższą sprzedażą towarów i usług sześciu faktur wynosiła 1 399 935,67 zł.

Rozliczenia strony powodowej z jej wierzycielami oraz ze stroną pozwaną dokonywane były w ten sposób, że na zlecenie strony powodowej strona pozwana płaciła obciążające ją długi wobec powódki spłacając niektórych wierzycieli strony powodowej i niektóre jej długi, do wysokości długu, jaki pozwana miała wobec powódki.

Postanowieniem z dnia 4 czerwca 2008 r. Sąd Rejonowy prowadzący postępowanie upadłościowe powodowego Przedsiębiorstwa zatwierdził listę wierzycieli, na której pod pozycją 38 znalazła się wierzycielność w kwocie

433 459,74 zł przysługująca Firmie Produkcyjno-Handlowo-Uslugowej „H.-O.” Mariusza D. w K., który w oświadczeniu z dnia 28 listopada 2008r. stwierdził, że pozwana uregulowała w 2006 r. zobowiązania strony powodowej wobec jego Firmy.

Oceniając roszczenie strony powodowej Sąd pierwszej instancji stwierdził, że postępowanie dowodowe wykazało, iż strona pozwana wykonała w całości swoje zobowiązanie wobec powódki dochodzone w sprawie poprzez spłatę, na zlecenie strony powodowej, jej zobowiązań wobec niektórych wierzycieli – osób trzecich, skutkiem czego zobowiązania strony powodowej wobec tych jej wierzycieli wygasły oraz wygasły także zobowiązania strony pozwanej wobec strony powodowej objęte fakturami stanowiącymi podstawę roszczeń pozwu.

Stwierdzając, że ten sposób rozliczeń nie był kwestionowany przez stronę powodową i odnosząc się do jedyne go jej zarzutu wskazującego, że skoro na liście wierzytelności w postępowaniu upadłościowym została umieszczona wierzytelność Mariusza D. w kwocie 433 459,74 zł, to znaczy, że strona pozwana nie spłaciła tej należności strony powodowej, Sąd Okręgowy uznał, że postępowanie dowodowe przeprowadzone w sprawie potwierdziło spłatę także tej wierzytelności przez stronę pozwaną, a złożona przez stronę powodową kserokopia postanowienia zatwierdzającego listę wierzytelności oraz kserokopia wyciągu z listy wierzytelności nie są przekonującymi dowodami na to, że wierzytelność ta nie została spłacona, gdyż nie wskazują podstawy i chwili powstania wierzytelności.

Rozpoznając apelację strony powodowej Sąd Apelacyjny stwierdził, że Sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił sposób rozliczeń między stronami, nie wyjaśnił jednak kwestii istnienia lub nieistnienia długu strony powodowej wobec Mariusza D. Załączone do akt oświadczenie Mariusza D. o zaspokojeniu przez pozwaną zadłużenia strony powodowej nie wskazywało wysokości zadłużenia i dlatego Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowanie dowodowe przesłuchując Mariusza D. w charakterze świadka. Ustalił w oparciu o jego zeznania, że strona pozwana nie spłaciła całej jego wierzytelności wobec strony powodowej, a jedynie jej część w wysokości 8 500 zł i tej spłaty dotyczyło oświadczenie Mariusza D. z dnia 28 listopada 2008 r. W tej sytuacji Sąd Apelacyjny uznał za błędne ustalenie Sądu pierwszej instancji, że pozwana w całości uregulowała zadłużenie strony

powodowej wobec Mariusza D. i mogła przedstawić jej do potrącenia także kwotę 433 459,74 zł, którą Mariusz D. zgłosił do masy upadłości.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny stwierdził, że strona powodowa zasadnie żądała zasądzenia na swoją rzecz kwoty 433 459,74 zł, gdyż takiego długu strona pozwana za nią nie spłaciła i w rezultacie nie nabyła takiej wierzytelności w stosunku do powódki, którą mogłaby skutecznie skompensować ze swoim długiem wobec niej. Dlatego zaskarżonym wyrokiem z dnia 29 grudnia 2009 r. zmienił częściowo wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że zasądził od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 433 459,74 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 października 2007 r. a w pozostałej części oddalił powództwo i zasądził od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kwotę 53 092,39 zł kosztów procesu. W pozostałej części oddalił apelację strony powodowej i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

W skardze kasacyjnej opartej na obu podstawach strona pozwana zarzucając naruszenie przepisów postępowania wskazała na naruszenie art. 321 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez orzeczenie ponad żądanie w wyniku wydania wyroku na podstawie faktycznej nie objętej przedmiotem postępowania, co doprowadziło do naruszenia art. 382 k.p.c. przez bezpodstawne pominięcie dowodów zgromadzonych w obu instancjach oraz naruszenia art. 479⁴ § 2 i art. 383 k.p.c. przez orzeczenie w wyroku Sądu drugiej instancji o roszczeniu dodatkowym, nie objętym pozwem. Zarzuciła też naruszenie art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez nie wskazanie w uzasadnieniu podstaw faktycznych i prawnych rozstrzygnięcia, co uniemożliwia kontrolę kasacyjną. Wskazała, że nie twierdziła, iż spłaciła wszystkie długi strony powodowej wobec jej wierzycieli ani że spłaciła cały jej dług wobec firmy Mariusza D., przeciwnie, wskazywała, że spłaciła jedynie niektóre długi strony powodowej, w sumie do wysokości swojego zadłużenia wobec niej dochodzonego w sprawie, w tym spłaciła dług wobec Mariusza D. jedynie w zakresie kwoty 8 500 zł, reszta długu wobec tej firmy nie została przez nią spłacona, fakt jego istnienia nie ma jednak żadnego wpływu na rozliczenia stron i nie ma podstaw by spłata tego długu obciążała stronę pozwaną.

W ramach pierwszej podstawy skarżąca zarzuciła naruszenie art. 498 § 2 k.c. przez jego niezastosowanie do rozliczeń stron.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustalony przez Sądy obu instancji i niekwestionowany przez strony sposób ich rozliczeń wskazuje, że rozliczenia te dokonywały się w ramach przekazu, zgodnie z zasadami określonymi w art. 921¹ – 921⁵ k.c. Strona powodowa, jako przekazujący, upoważniała stronę pozwaną (przekazanego) do spełnienia określonego świadczenia pieniężnego na rzecz osoby trzeciej (odbiorcy przekazu) będącej wierzycielem przekazującego, a osoba trzecia świadczenie to przyjmowała na rachunek przekazującego, likwidując w ten sposób jego dług wobec siebie. Ponieważ strona pozwana (przekazany) była dłużnikiem strony powodowej (przekazującego), to łączący je stosunek pokrycia powodował, że świadczenie pozwanego na rzecz osoby trzeciej (odbiorcy przekazu) było zarachowywane na dług strony pozwanej u strony powodowej i likwidowało ten dług do wysokości sumy zapłaconej odbiorcy przekazu. Przekaz w takiej formie nie prowadzi do wzajemnych potrąceń (kompensat) w rozumieniu art. 498 k.c. między przekazującym a przekazanym, bowiem przekazujący (strona powodowa) nie jest dłużnikiem przekazanego (strony pozwanej), a jedynie dłużnikiem odbiorcy przekazu, zaś przekazany, który jest dłużnikiem przekazującego, spłacając jego dług wobec odbiorcy przekazu, likwiduje również do tej wysokości własny dług wobec przekazującego. Z tych względów nie może być uznany za skuteczny kasacyjny zarzut naruszenia art. 498 § 2 k.c. przez jego niezastosowanie do rozliczeń stron.

Skuteczny jest natomiast zarzut naruszenia art. 382 oraz art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

Sąd Apelacyjny (podobnie jak Sąd pierwszej instancji) przeoczył bowiem, że bezsporne między stronami było, iż strona pozwana na zlecenie strony powodowej spłaciła tylko niektóre długi strony powodowej wobec osób trzecich, a także, że nie wszystkie długi strony powodowej wobec osób trzecich spłaciła w całości – niektóre z tych długów spłaciła jedynie w części – w sumie spłaciła długi strony powodowej jedynie do wysokości własnego zadłużenia wobec strony powodowej, wynikającego z załączonych do pozwu faktur, stanowiących podstawę roszczeń strony

powodowej. Nie ulega przy tym wątpliwości, że strona pozwana miała jedynie obowiązek spłacić własny dług wobec strony powodowej, wynikający z powyższych faktur i spłacała go w formie przekazu. Nie miała więc obowiązku spłacenia także pozostałych długów strony powodowej wobec osób trzecich, ponad kwotę własnego zadłużenia wobec powódki. Przyjęty przez strony sposób spłaty długów strony pozwanej wobec strony powodowej nie doprowadził zatem i nie mógł doprowadzić do wygaśnięcia wszystkich zobowiązań strony powodowej wobec osób trzecich.

Strona pozwana wskazując, które długi strony powodowej wobec osób trzecich i w jakiej wysokości spłaciła w ramach przekazu, na zlecenie strony powodowej, regulując tym samym także swój dług wobec powódki dochodzony pozwem, podała, że między innymi spłaciła dług strony powodowej wobec firmy Mariusza D. Nie twierdziła jednak, że spłaciła na zlecenie strony powodowej cały jej dług w stosunku do tego wierzyciela, lecz twierdziła, że na polecenie strony powodowej spłaciła na rzecz tego wierzyciela jedynie kwotę 8 500 zł i spłatę tylko takiej kwoty wykazała dowodami na k. 671, 782. W piśmie procesowym z dnia 30 stycznia 2009 r. (k. 780-781) oraz w odpowiedzi na apelację strony powodowej, strona pozwana jednoznacznie stwierdziła, że zapłaciła na rzecz Mariusza D. jedynie kwotę 8 500 zł stanowiącą tylko część wierzytelności jego firmy wobec strony powodowej i nie miała obowiązku spłaty całej jego wierzytelności, bowiem miała wobec strony powodowej dług w określonej wysokości i na zlecenie strony powodowej regulowała jej długi wobec osób trzecich tylko do wysokości własnego zadłużenia wobec powódki.

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny nie odniósł się do tych twierdzeń i dowodów strony pozwanej, nie wskazał w jaki sposób dokonał oceny materiału dowodowego zgromadzonego przez Sąd pierwszej instancji, nie odniósł się również do przedstawionych przez stronę pozwaną dowodów mających wykazać, że poprzez przekazy spłaciła całe swoje zadłużenie wobec powódki i w ramach rozliczeń miała obowiązek spłacić zadłużenie powódki wobec M. D. jedynie w kwocie 8 500 zł. Nie zostało także ustalone w jakim stosunku pozostaje wierzytelność Mariusza D. w kwocie 433 459,74 zł do dochodzonego pozwem zadłużenia strony pozwanej w wysokości 1 399 935,67 zł ani jaka jest relacja między rozliczeniami stron a powyższą wierzytelnością Mariusza D., jak również na

jakiej podstawie Sąd Apelacyjny uznał, że strona pozwana obowiązana była wierzytelność tę spłacić w całości w ramach spłaty własnego zadłużenia wobec strony powodowej w wysokości 1 399 935,67 zł.

Wszystko to uzasadnia kasacyjne zarzuty naruszenia art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 oraz art. 382 k.p.c., bowiem powyższe braki uniemożliwiają kontrolę kasacyjną. Nie pozwalają też odeprzeć zarzutu, iż w tych okolicznościach zasądzenie przez Sąd Apelacyjny od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwoty 433 459,74 zł mogło prowadzić do naruszenia art. 321 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez wyrokowanie co do przedmiotu nie objętego żądaniem lub wyjście ponad żądanie.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c. uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.).